

Contribuții la cunoașterea răspândirii în Dobrogea a unor specii de plante amenințate cu dispariția

Mihai PETRESCU

Introducere

Necesitatea conservării în cadrul Podișului Dobrogean a patrimoniului natural și peisagistic a impus identificarea unor situri naturale de importanță deosebită. În majoritatea acestor situri patrimoniul floristic deține o pondere însemnată, existând însă și cazuri în care selectarea siturilor a avut la bază predominant argumente de natură faunistică, geologică sau peisagistică și în care numărul de specii de plante amenințate este mai redus. În lucrarea de față sunt prezentate numai date privind importanța botanică a siturilor, referitoare la speciile amenințate cu dispariția.

Materiale și metode

Cercetările s-au desfășurat în Podișul Dobrogean, predominant în județul Tulcea și mai puțin în județul Constanța, în zonele limitrofe Dunării, fiind identificate 34 de situri naturale pentru care au fost elaborate proiecte de constituire ca arii protejate (Tabelul 1). În lucrare nu a fost analizată și repartiția speciilor amenințate din celelalte 5 arii protejate deja constituite în Dobrogea de Nord, pe baza cercetărilor proprii, majoritatea datelor respective fiind publicate anterior. Distribuția geografică a siturilor este prezentată în Figurile 1 și 2.

Prin selectarea celor 27 de situri din partea continentală a județului Tulcea s-a urmărit conservarea unor zone reprezentative și a unor specii amenințate din principalele unități geografice ale acestuia, respectiv Munții Măcinului, Dealurile Tulcei și podișurile Babadag, Niculițel și Casimcea. Acestea reunesc o diversitate remarcabilă de tipuri de substrat (granite, riolite, șisturi verzi, calcare etc.) de vârste diferite, cele mai vechi datând din Precambrian. Adăugând la aceasta poziția geografică și variatele influențe climatice specifice Dobrogei se poate explica bogăția floristică și îndeosebi numărul ridicat de specii rare și/ sau amenințate cu dispariția.

În județul Constanța au fost identificate șapte situri, din care șase sunt caracteristice pentru Dobrogea de Sud, fiind amplasate predominant pe substrat calcaros de vârstă sarmațiană și/ sau pe depozite loessoide. Cel de-al șaptelea sit (Celea Mare) este situat în Dobrogea Centrală, pe calcare recifale jurasice.

Majoritatea acestor situri și implicit cea mai mare parte a speciilor amenințate sunt reprezentative pentru vegetația de stepă Pontic-balcanică și silvostepă ce caracterizează cea mai mare parte din Podișul Dobrogean, un număr restrâns fiind tipice pentru pădurile balcanice și submediteraneene sau pentru ecosistemele acvatice și palustre.

Identificarea siturilor și inventarierea speciilor s-au bazat pe metoda studiului pe itinerar, urmărindu-se parcurgerea unei varietăți cât mai mari de forme de relief și de asociații vegetale. O atenție deosebită a fost acordată zonelor cu stâncării sau sol pietros, care, datorită condițiilor specifice, concentrează cea mai mare parte dintre raritățile florei dobrogene.

Pentru încadrarea taxonomică a speciilor au fost utilizate lucrări de referință privind flora României (CIOCÂRLAN, 2000; SĂVULESCU, 1976). Încadrarea în diferite categorii de amenințare, codurile de endemism și nomenclatura utilizată pentru taxonii studiați sunt în conformitate cu lucrarea *Lista roșie a plantelor superioare din România* (OLTEAN et alii, 1994). În unele cazuri, aceeași specie figurează în lista roșie națională cu un grad de amenințare sau un cod de endemism diferite față de cele ce sunt menționate în lista roșie europeană, pentru țara noastră. În acest caz, la centralizarea datelor au fost luate în considerare aceste categorii conform listei roșii europene, iar taxonii din categorii mixte (V/R, E/R) au fost însumați cu cei din categoriile V, respectiv E. Excepție face specia *Agropyron brandzae*, care deși în lista europeană este considerată endemică (A), a fost încadrată ca taxon european (B), conform listei roșii naționale, întrucât arealul acesteia depășește granițele României. Pentru încadrarea unor specii în lista roșie europeană a fost utilizată lucrarea *European Red List of Globally Threatened Animals and Plants (D46)* - 1991.

Toate speciile au fost identificate prin studii proprii, unele fiind citate și în literatură (SĂVULESCU, 1976; PRODAN, 1935; HOREANU, 1976). Acestea din urmă sunt marcate cu asterisc (Tabelul 2).

Intensitatea inventarierilor este variabilă de la un sit la altul, astfel încât, în perspectivă, prin continuarea cercetărilor, este probabilă o creștere a numărului de specii amenințate identificate în aceste situri, precum și modificarea ierarhizărilor în funcție de valoarea conservativă a acestor zone naturale.

În lucrare siturile sunt denumite și rezervații, întrucât majoritatea se află în curs de legiferare ca arii protejate, pentru 21 dintre aceste fiind deja obținut avizul favorabil al Comisiei Monumentelor Naturii.

Rezultate și discuții

Cercetările desfășurate în cele 34 de situri naturale au dus la identificarea până în prezent a 98 de specii din lista roșie națională, ce reprezintă 6,9 % din cei 1438 de taxoni cuprinși în aceasta.

Dintre aceștia, *Campanula romanica* și *Paeonia tenuifolia* sunt considerate specii a căror protejare necesită constituirea de arii speciale de conservare, iar *Ruscus aculeatus* se numără printre speciile de interes comunitar a cărei prelevare din natură face obiectul măsurilor de management (Legea nr. 462/ 2001).

Importanța internațională este subliniată de prezența, în cadrul acestor 98 de taxoni, a șapte specii din lista roșie europeană și a zece specii de orhidee protejate prin Convenția CITES. La acestea se adaugă și un taxon ce figurează pe listele Convenției de la Berna, ratificată prin Legea nr. 13/1993 (Tabelul 2).

Valoarea ecologică deosebită este reliefată de cei 29 de taxoni (29,3%) din categoria vulnerabil (V) sau vulnerabil și rar (V/R), precum și de cele două specii periclitate (E).

În ceea ce privește codul de endemism se poate remarca prezența speciei endemice (A) pentru Dobrogea *Campanula romanica*, a subendemitelor (b) *Moehringia grisebachii* și *Corydalis solida* ssp. *slivenensis*, precum și a cinci specii cu areal european (B).

Din analiza repartiției taxonilor pe fiecare sit rezultă că numărul cel mai ridicat de specii amenințate se înregistrează în rezervația Pădurea Babadag - Codru (47 specii), urmată de siturile Carasan - Teke (33 specii), Enisala (21 specii), Uspenia (19 specii), Dealul Edirlen (18 specii), Dealul Sarica (17 specii), Muchiile Cernei - Iaila (16 specii), Dealul Călugăru - Iancina (16 specii), Celea Mare (15 specii) etc.

Valoarea ecologică internațională maximă se înregistrează tot în situl Pădurea Babadag - Codru, unde au fost identificați trei taxoni din lista roșie europeană, la care se adaugă zece specii de orhidee protejate pe plan internațional (Convenția CITES, ratificată prin Legea nr. 69/1994). Alte situri relativ importante, cu câte patru taxoni din lista roșie europeană, sunt: Dealul Sarica, Enisala, Dealul Edirlen și „La Monument” - Niculițel.

Protejarea acestor specii amenințate cu dispariția necesită măsuri de conservare *in situ*, prioritari fiind în primul rând taxonii cu distribuție izolată, pe arii restrânse, cum pot fi considerați îndeosebi cei ce au fost identificați într-un singur sit din cele studiate în lucrarea de față. Din această categorie fac parte următoarele specii: *Alyssum tortuosum* ssp. *eximium* (Chervant - Priopcea); *Artemisia lerchiana* (Dealul Călugăru - Iancina); *Allium flavum* ssp. *tauricum*, *Asphodeline lutea*, *Carex halleriana*, *Lathyrus pannonicus*, *Centaurea salonitana* (Uspenia); *Colchicum triphyllum* (Dealul Mândrești); *Fritillaria orientalis* (Valea Ostrovului); *Herniaria hirsuta* (Dealurile Beștepe); *Hippuris vulgaris* (Lacul Vederosa); *Iberis saxatilis* (Dealul Chervant - Priopcea); *Jasminium fruticans* (Celea Mare); *Lunaria annua* ssp. *pachyrhiza*, *Sempervivum ruthenicum* (Dealul Sarica), *Marsilea quadrifolia* (Lacul Oltina), *Ornithogalum sibthorpii* (Beidaud), *Paeonia tenuifolia* (Carasan - Teke), *Vallisneria spiralis* (Lacul Vederosa), *Ruscus aculeatus* (Pădurea Cetate).

Dintre toate siturile, în Pădurea Babadag - Codru au fost identificate cele mai multe specii amenințate. Acestea sunt reprezentate prin 6 specii de orhidee, respectiv: *Anacamptis pyramidalis*, *Cephalanthera rubra*, *Himantoglossum*

hircinum, *Limodorum abortivum*, *Neottia nidus - avis*, *Platanthera bifolia*, precum și prin alți taxoni ca: *Astragalus corniculatus*, *Asyneuma anthericoides*, *Cerinth auriculata*, *Dianthus pseudarmeria*, *Globularia punctata*, *Satureja coerulea*, *Scutellaria orientalis*.

În ceea ce privește urgența de aplicare a măsurilor de conservare, cu un nivel de prioritate mai redus, în raport cu taxonii menționați mai sus, se înscriu speciile periclitate sau vulnerabile, în primul rând cele incluse în lista roșie europeană. Acestea din urmă se regăsesc în 23 de situri (67,6 %), din totalul de 34.

Concluzii

- Protejarea acestor situri naturale este vitală pentru supraviețuirea unor specii ce sunt slab reprezentate sau nu mai sunt conservate în alte rezervații din țară sau din Europa, dintre care amintim câțiva taxoni ca: *Agropyron brandzae*, *Campanula romanica*, *Moehringia grisebachii*, *Galanthus plicatus*, *Dianthus nardiformis*, *Ornithogalum amphibolum* etc.
- Dintre siturile cercetate, cel puțin două (Pădurea Babadag - Codru și Carasan - Teke) prezintă o valoare internațională de excepție, ceea ce impune promovarea acestora ca zone importante pentru plante (Important Plant Areas - ANDERSON, 2002).
- Un număr important de alte situri prezintă o valoare națională deosebită, prin numeroasele specii amenințate cu dispariția pe care le conservă, multe întâlnite în țară doar în Dobrogea. Dintre acestea, cele mai importante situri sunt: Enisala, Uspenia, Edirlen, Dealul Sarica, Muchiile Cernei - Iaila, Dealul Călugăru - Iancina, Beidaud etc.

Bibliografie

- ANDERSON, S., 2002, *Identifying Important Plant Areas*. Plantlife International: 14-15.
- CIOCĂRLAN, V., 2000, *Flora ilustrată a României*, Editura Ceres, București.
- HOREANU, Cl., 1976, *Propuneri pentru înființarea unor noi rezervații în Podișul Casimcea*, Ocrotirea naturii dobrogene, Cluj-Napoca.
- SĂVULESCU, T., (coord.), 1976, *Flora R.S.R.*, I – XIII, Editura Academiei R.S.R., București.
- OLTEAN, M., NEGREAN, G., POPESCU, A., ROMAN, N., DIHORU, G., SANDA, V., MIHĂILESCU, S., 1994, *Lista roșie a plantelor superioare din România*, Studii, sinteze, documentații de ecologie, I, București: 1 – 52.
- PRODAN, I., 1935, *Conspectul florei Dobrogei*, Buletinul Academiei de Înalte Studii Agronomice, 5, 1, Partea I – III, Tipografia Națională S.A., Cluj.

- ****, 1991, *European Red List of Globally Threatened Animals and Plants (D46)* – United Nations, New York: 21 – 22.
- ****, 1993, *Lege pentru aderarea României la Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa, adoptată la Berna la 10 septembrie 1979, Nr. 13*, Monitorul Oficial al României, 62 : 1 – 20.
- ****, 2001, *Lege pentru aprobarea Ordonanței de urgență a guvernului nr. 236/2000 privind regimul ariilor protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice, nr. 462*, Monitorul Oficial al României, 433 : 1 – 10.
- ****, 1994, *Lege pentru aderarea României la Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție, adoptată la Washington la 3 martie 1973, nr. 69*, Monitorul Oficial al României, 211 : 2 – 24.

**Contributions to the Knowledge of the Distribution in Dobrudja
of Several Threatened Plant Species**

Abstract

Within the Dobrudja Plateau, situated in South-East Romania, there were recently identified 34 sites, for which we elaborated projects of protected areas. So far, through our field researches, there were inventoried 98 plant species from the national red list. Their conservation value is underlined by: seven taxa included in the European Red List, ten species protected by the CITES Convention and one by the Berne Convention, two endangered and 29 vulnerable taxa, one endemic, two subendemic and five European species. The adequate conservation of the protected areas of the Dobrudja Plateau is vital for the survival of many threatened species of national or global importance, that are not represented in other nature reserves of Romania or even of Europe.

Mihai Petrescu

I.C.E.M. Tulcea - Muzeul de Științele Naturii „Delta Dunării”

Str. Progresului, nr. 32, 820009, Tulcea

Tel. 0240-515866; Fax: 0240-513231

E-mail: muzeu@danubedelta.org

Tabelul 1. Lista celor 34 de propuneri de arii protejate întocmite de ICEM Tulcea pentru județele Tulcea și Constanța

Table no 1. The list of the 34 proposals of protected areas elaborated by E.M.R.I. Tulcea for the Tulcea and Constanța Counties

Nr. crt.	Denumirea ariei protejate	Categoria / Caracteristici tipologice	Apartenența teritorial-administrativă	Suprafața (ha)
Județul Tulcea				
1	Pădurea Babadag - Codru	IV - m	Orașul Babadag	618,30
2	Lacul Traian	IV - SPA	Com. Cerna	325,84
3	Muchiile Cernei - Iaila	IV - pj	Com. Cerna, Dorobanțu	1890,71
4	Beidaud	IV - pj	Com. Beidaud	1120,54
5	Valea Mahomencea	IV - pj	Com. Casimcea	1029,08
6	Dealul Ghiunghiurmez	IV - pj	Com. Dorobanțu	1421,40
7	Chervant - Priopcea	IV - pj	Com. Cerna	567,78
8	Calugăru - Iancina	IV - pj	Com. Jurilovca	129,56
9	Muntele Consul	IV - m	Com. Izvoarele, Horia	328,20
10	Dealul Sarica	IV - m	Com. Frecăței, Niculițel	120,00
11	Dealurile Beștepe	IV - pj	Com. Mahmudia	415,41
12	Enisala	IV - pj	Com. Sarichioi	57,36
13	Carasan - Teke	IV - m (b,z,f,pj)	Com. Izvoarele	244,10
14	Valea Ostrovului	IV - m (b,pj,g,f,z)	Com. Dorobanțu	71,00
15	Uspenia	IV - b,f	Com. Slava Cercheză	21,80
16	Dealul Edirlen	IV - m	Com. Frecăței	32,80
17	Casimcea	IV - g,p,pj	Com. Casimcea	136,07
18	Războieni	IV - g,p,pj	Com. Casimcea	40,50
19	Colțanii Mari	IV - pj	Com. Casimcea	53,04
20	Peceneaga	IV - pj	Com. Peceneaga	126,89
21	Dealul Mândrești	IV - pj	Com. Niculițel	5,00
22	Măgurele	IV - pj	Com. Topolog	292,40
23	Dealul Denistepe	IV - pj	Com. M.Kogălniceanu	304,21
24	Mănăstirea Cocoș	IV - m	Com. Niculițel	4,60
25	„La Monument” - Niculițel	IV - m	Com. Niculițel	18,00
26	Troesmis	IV - pj	Com. Turcoaia	89,46
27	Zona tampon M-ții Măcinului	IV - m	Orașul Măcin	48,75
Județul Constanța				
28	Celea Mare - Valea lui Ene	IV - m	Orașul Hârșova	54,10
29	Pădurea Cetate	IV - m	Com. Oltina	61,80
30	Pădurea Bratca	IV - m	Com. Oltina	66,70
31	Lacul Oltina	IV - m	Com. Oltina	2290,50
32	Lacul Bugeac	IV - m	Com. Ostrov	1433,71
33	Lacul Dunăreni	IV - m	Com. Aliman, Ion Corvin	702,66
34	Lacul Vederoasa	IV - m	Com. Aliman	516,68

Abrevieri:

IV - Rezervație naturală
 m - mixtă
 p - paleontologică
 g - geologică

pj - peisagistică
 b - botanică
 z - zoologică
 f - forestieră

SPA - Zona Specială de
 Protecție / Directiva
 Păsări

Taxoni amenințați cu dispariția

Threatened taxa
(foto Mihai Petrescu)

Centaurea marschalliana

Crocus chrysanthus

Crocus reticulatus

Fritillaria orientalis

Galanthus plicatus

Globularia punctata

Gymnospermium altaicum

Moehringia grisebachii

Orchis simia

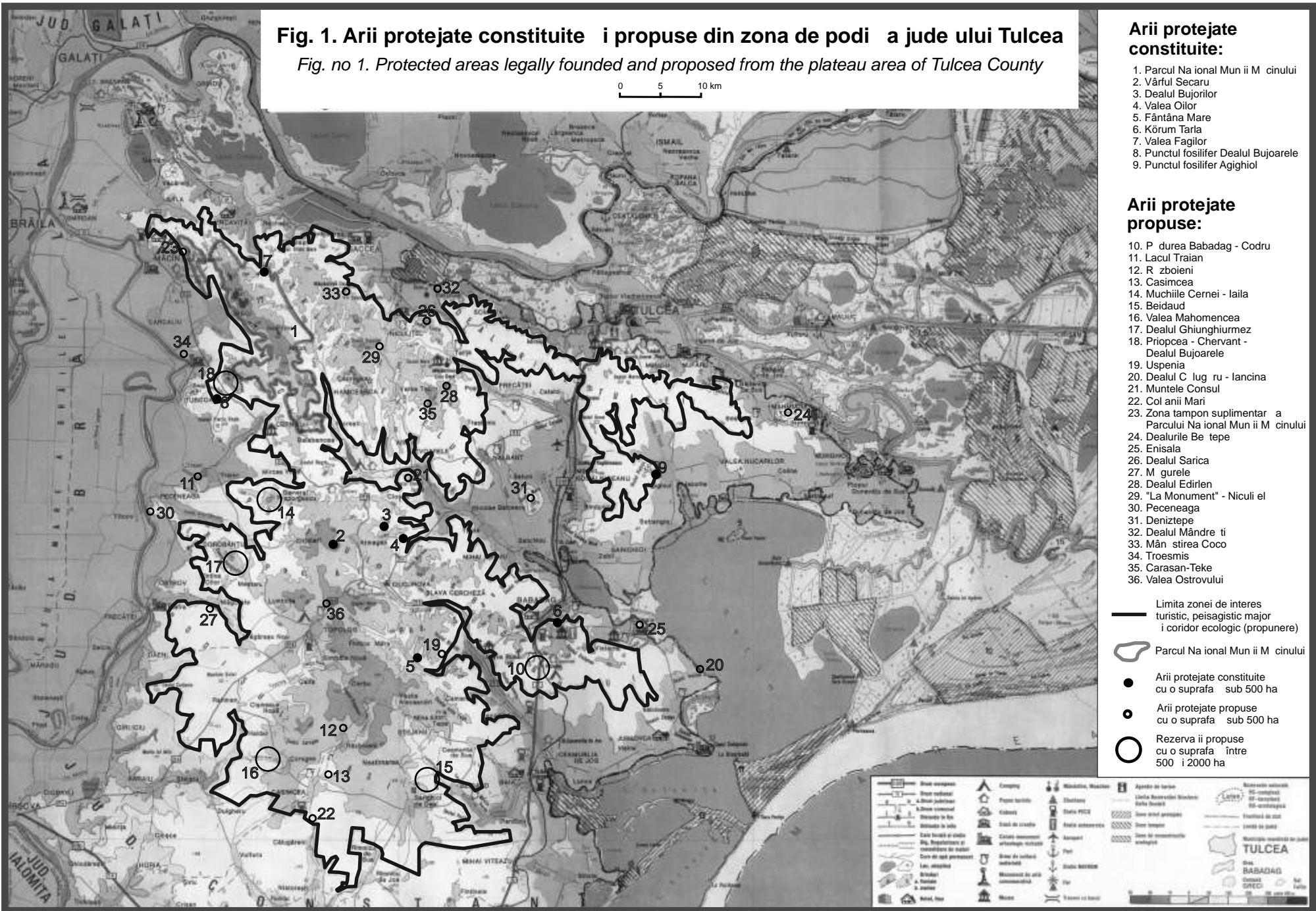
Paeonia tenuifolia

Paeonia peregrina

Fig. 1. Arii protejate constituite și propuse din zona de podi a jude ului Tulcea
 Fig. no 1. Protected areas legally founded and proposed from the plateau area of Tulcea County

0 5 10 km

- Arii protejate constituite:**
1. Parcul Na ional Mun ii M cinului
 2. Vârful Secaru
 3. Dealul Bujorilor
 4. Valea Oilor
 5. Fântâna Mare
 6. Korum Tarla
 7. Valea Fagilor
 8. Punctul fosilifer Dealul Bujoarele
 9. Punctul fosilifer Agighiol

- Arii protejate propuse:**
10. P drea Babadag - Codru
 11. Lacul Traian
 12. R zboieni
 13. Casimcea
 14. Muchiile Cernei - Iaila
 15. Beidaud
 16. Valea Mahomencea
 17. Dealul Ghiunghiurmez
 18. Priopcea - Chervant - Dealul Bujoarele
 19. Uspenia
 20. Dealul C lug ru - Iancina
 21. Muntele Consul
 22. Col anii Mari
 23. Zona tampon suplimentar a Parcului Na ional Mun ii M cinului
 24. Dealurile Be tepe
 25. Enisala
 26. Dealul Sarica
 27. M gurele
 28. Dealul Edirlen
 29. "La Monument" - Niculi el
 30. Peceneaga
 31. Deniztepe
 32. Dealul Mândre ti
 33. Mân stirea Coco
 34. Troesmis
 35. Carasan-Teke
 36. Valea Ostrovului

- Limita zonei de interes turistic, peisagistic major și coridor ecologic (propunere)
- Parcul Na ional Mun ii M cinului
- Arii protejate constituite cu o suprafa sub 500 ha
- Arii protejate propuse cu o suprafa sub 500 ha
- Rezerva ii propuse cu o suprafa între 500 și 2000 ha

Fig. 2. Arii protejate propuse din județul Constanța
 Fig. no 2. Proposed protected areas from Constanța County

Arii protejate propuse :

1. Celea Mare - Valea lui Ene
2. Pădurea Cetate
3. Pădurea Bratca
4. Lacul Oltina
5. Lacul Bugeac
6. Lacul Dunăreni
7. Lacul Vederoasa

Legendă

- Arii protejate propuse cu o suprafață sub 100 ha
- Arii protejate propuse cu o suprafață între 500 și 2500 ha